

Anne-Wil Maris is historica en programmamanager Alliantie Zuiderwaterlinie.

Ivo van Leeuwen becommentarieert het erfgoednieuws middels een prent of cartoon.

Jubeljaar of Rampjaar?

Dit jaar herdenken we het Rampjaar. Elke keer als ik dit vertel tijdens bijeenkomsten met heemkundigen, partners en enthousiastelingen, krijg ik vragende gezichten. "Hoezo, de watersnoodramp van 1953 herdenken we toch pas volgend jaar?" "Bedoelje de COVID-19-pandemie die ons nu allemaal zo hard treft: is dat niet een beetje vroeg om te herdenken?" Als lezers zijn jullie in het voordeel: jullie zien dat ik Rampjaar met een hoofdletter aan het papier toevertrouw. En, aangezien dit een tijdschrift is over geschiedenis, vermoed ik dat jullie al snel zullen denken aan het nationale Rampjaar 1672, in 2022 350 jaar geleden.

De Republiek, destijds een van de rijkste en machtigste landen ter wereld, werd in 1672 opgeschrikt en verast door aanvallende legers. Vanuit het zuiden, maar tegelijkertijd ook vanuit het westen over zee en vanuit het oosten over land. De ontredde situatie in Holland, de omvang van het aanvallende leger (op dat moment het grootste leger in Europa sinds de Romeinen, aldus de Canon van Nederland) en daarmee de ernst van de situatie heeft het predicaat 'ramp' opgeleverd in onze geschiedenisboeken.

Nu houd ik als historica van ronde getallen. Maar belangrijker nog bij herdenken van gebeurtenissen uit het verleden is de vraag of ze bepalend of minstens richtinggevend voor Nederland zijn geweest. Die gebeurtenissen beïnvloeden onze huidige en toekomstige beleving van onze gemeenschappelijke, lokale of landelijke geschiedenis. En daarmee onze identiteit.

Wat is vanuit die gedachte op dit moment en voor ons de betekenis van het Rampjaar? Biedt het ons houvast bij onze eigentijdse ramp, de coronapandemie? Leren we hiervan hoe veerkrachtig ons land is? Wat herkennen we vandaag nog uit dat historische jaar? Meer dan jullie wellicht denken. In de geschiedenisboeken lezen we over de paniek van 1672, de verrassing, de chaos, het ontbreken van een perspectief. We zien een verscherping van bestaande tegenstellingen. En we zien hoe een keerpunt werd gevonden: de 'uitvinding' van de waterlinies als verdedigingsmiddel. Door het land te

inunderen, onder water te zetten, werden de ongenode gasten gestopt.

Hoe ik bij deze opbeurende woorden kom? Als programmamanager van de Alliantie Zuiderwaterlinie kijk ik vooral naar de Zuiderwaterlinie. Die strekt zich min of meer langs de noordgrens van de huidige provincie Noord-Brabant uit: van Bergen op Zoom via Tholen naar Grave. Na eerste aarzelingen over het belang van deze gebeurtenissen voor Brabant of de Zuiderwaterlinie zijn we langs de linie in kleine onderzoeksgroepen aan de slag gegaan. Er is nieuw onderzoek gedaan en er zijn vragen gesteld. We zijn op zoek gegaan naar de lokale verhalen en impact. Voor wie was het Rampjaar ook echt een rampjaar? Waarom en wat herdenken we hier eigenlijk, en welke betekenis heeft dat nu en in de toekomst?

De eerste voorzichtige conclusies kan ik hier alvast delen: de Zuiderwaterlinie is van groter belang geweest dan voorheen werd gedacht. Onderzoeker Leen Ouweneel schrijft dat gezien de grote aandacht voor dit Frontiergebied in de Staten van Holland geconcludeerd mag worden dat qua Rampjaar ten onrechte aan dit gebied nauwelijks aandacht wordt besteed. Het stellen van inundaties - ook in Brabant - was een keerpunt in de verdediging van het economische hart van de Republiek. Het leed dat dat met zich meebracht is voor de lokale bevolking sowieso als een ramp te omschrijven.

Tegelijkertijd hecht men in het Land van Ravenstein juist een andere betekenis aan het jaar 1672: daar is het een Jubeljaar. Ook al duurde het feest maar kort, de komst van de katholieke Franse legers betekende het einde van de jarenlange onderdrukking en bezetting door de protestantse Staatse troepen.

1672 een Jubel- of Rampjaar? Mag het antwoord verschillend zijn? Langs de Zuiderwaterlinie in elk geval wel. Het is een mooi Brabants voorbeeld hoe wisselend en kleurrijk de perspectieven op ons verleden mogen zijn, net als de zaken die we eruit kunnen leren. Ik ben benieuwd naar het perspectief elders. ■

RAVENSTEIN - De Mobiele Eenheid zet waterkanon in om strijdende partijen te scheiden.

